

Вероніка ЦАЦУРА

здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»,
спеціальність «Економіка»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: **Лаврук В.В.**

д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування
та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Бюджетна політика України має бути спрямована на забезпечення економічної та фінансової стабільності, стійкого економічного розвитку держави [1].

Встановлення пріоритетів бюджетної політики на середньо- та довгострокову перспективу дає змогу здійснювати системну оцінку досягнення цілей бюджетної політики, визначених при підготовці та виконанні бюджетів минулих періодів, з урахуванням досягнутого рівня соціально-економічного розвитку країни та окремих секторів економіки, а також змін у зовнішньому та внутрішньому економічному середовищі [2].

Враховуючи значний обсяг державних фінансових ресурсів, задіяних у фінансуванні соціальної сфери, їх суттєвий вплив на регулювання соціальних відносин в країні, а також необхідність підвищення рівня та якості життя населення в умовах обмеженості бюджетних ресурсів, виникає об'єктивна потреба в узагальненні та систематизації підходів до застосування методів формування та реалізації державної бюджетної політики в соціальній сфері, підвищення ефективності їх використання в контексті забезпечення соціального розвитку.

Так, із метою забезпечення надання державних соціальних гарантій та подальшого визначення бази для обчислення державних видатків на соціальні цілі, формування державних та місцевих програм соціального розвитку на підставі соціальних норм та нормативів обраховуються такі нормативи витрат:

- нормативи фінансування поточних витрат на одного мешканця;
- нормативи фінансування поточних витрат на одну особу, яка підлягає певному виду обслуговування;

- нормативи фінансування поточних витрат на утримання мережі закладів соціальної сфери;
- нормативи державних капітальних укладень на будівництво закладів соціальної сфери;
- нормативи коштів державного та місцевих бюджетів, що спрямовуються на покриття витрат підприємств, установ і організацій соціально-культурного, житлово-комунального та побутового обслуговування, які не покриваються виплатами населення [3].

Бюджетні видатки на соціальні потреби складають значну частку в структурі видатків зведеного бюджету, коливання часток різних складових соціальних видатків у структурі державних видатків указує на мінливість основних пріоритетів бюджетної політики в соціальній сфері, співвідношення між соціальними видатками з державного та місцевих бюджетів та рівень централізації бюджету свідчать про значну роль державної бюджетної політики в розвитку соціальної сфери на місцевому рівні [4].

Незважаючи на значні суперечності реформ, у деяких своїх частинах зміст податкової системи відповідає вимогам, що склалися у світовій практиці. Так, основу податкової системи України утворюють податки, які становлять ядро податкових систем розвинених західноєвропейських країн, – податок на доходи громадян, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний збір і мито. Ці податки забезпечували дві третини загальної суми надходжень до зведеного бюджету 2019 року. Закони, якими регулюється справляння більшості з цих податків, розроблені з урахуванням норм західноєвропейського податкового права.

Нині можна стверджувати, що головні проблеми етапу становлення бюджетної та податкової систем України і вирішення завдань фінансової стабілізації для виходу економіки з кризи були певною мірою розв'язані, оскільки інфляція як основний показник фінансової нестабільності увійшла сьогодні в межі контрольованості. Але слід зауважити, що економіка України, як і кожної країни, з тих чи інших причин може опинитися під загрозою зростання інфляції й фінансової нестабільності. Тому ці питання мають постійно перебувати у центрі уваги економічного блоку уряду та Національного банку.

Зокрема простежувалося зменшення фіскальної ефективності прямих податків відносно ВВП від 15,0% у 2016 р. до 9,2% у 2019 р. і непрямих податків – від 12,9 до 7,1%. 2019 року частка прямих податків у ВВП збільшилася до 10,3, непрямих – до 8,0%.

Зниження фіскальної ефективності прямих податків відбувалося за рахунок податку на прибуток (дохід) підприємств, фіскальна ефективність якого зменшилася за означений період з 11,9 до 3,9% відносно ВВП, тобто більш ніж утричі; 2019 року вона трохи зросла – до 4,3%. Натомість фіскальна ефективність прибуткового податку з громадян характеризувалася стійкою тенденцією до зростання з 2,8% в 2016 р. до 4,9% відносно ВВП у 2019 році. При цьому 2018 та 2019 рр. фіскальна ефективність прибуткового податку з громадян уперше перевищила фіскальну ефективність податку на прибуток підприємств. З одного боку, ця тенденція свідчить про формування в Україні податкової структури, сприятливої для економічного зростання. З іншого – вона стала наслідком надмірного податкового тягаря на доходи громадян.

Правові держави в процесі тривалої еволюції винайшли шляхи розв'язання більшості з цих суперечностей і забезпечення консенсусу інтересів. Серед цих шляхів – створення системи громадського контролю за ефективним витрачанням бюджетних коштів, системи правових обмежень дискреційних фіскальних дій уряду та парламенту [5].

Отже, бюджетна політика є ключовим інструментом фінансування інвестицій в технічні, інституційні інновації, в людський капітал, що значно підвищує конкурентоспроможність національної економіки. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення механізмів конкурентоспроможного бюджетного регулювання в умовах регіоналізації міжнародного економічного співробітництва, на розвиток теоретичних і прикладних засад використання бюджетних інструментів у державних інститутах регулювання і на національному, і на міжнародному рівнях.

Перелік джерел інформації:

1. Саркози Н. Мир движется без руля и без ветрил. URL: <http://www.rosbalt.ru/2008/10/26/530934.html>.
2. Стігліц Джозеф. Глобалізація та її тягар: Пер. з англ. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. С. 92.
3. Державний класифікатор соціальних стандартів та нормативів: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 17.06.2002 р. №293. URL: <http://www.legal.com.ua/document/kodeks/0CH560293203-02.html>.
4. Канцур І.Г. Розвиток соціальної сфери у контексті бюджетно-податкової політики (питання теорії і практики). *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. №3. С. 23-28.
5. Геєць В. Бюджетна політика в Україні: проблеми і перспективи. URL: https://zn.ua/ukr/finances/byudzhetna_politika_v_ukrayini_problemi_i_perspektivi.html.
6. Лаврук В.В. Фінансова стійкість аграрних підприємств. *Збірник наукових праць ПДАТУ*. 2013. Вип. 21. С. 127-131.